

גנב טלה ונעשה איל

פתיחה

אמר רב אילעא: גנב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור - נעשה שינוי בידו וקנאו; טבח ומכר - שלו הוא טובח שלו הוא מוכר (ב"ק פה ע"ב).

זו דעת ר' אילעא, וממנה מתחיל דו-שיח בינו לבין ר' חנינא. בפשטות עולה ממהלך הגמרא שר' אילעא ור' חנינא חולקים בשני עניינים:

א. האם טלה ונעשה איל נחשב לשינוי שקונה? (ר' אילעא - כן; ר' חנינא - לא).
ב. האם יש מצב שמשלמים בו ארבעה-וחמישה (דו"ה) כעין שגנב, למרות ששינוי לא קנה? (ר' אילעא - אין מצב כזה, ושינוי ר"כעין שגנב" הולכים תמיד יחד; ר' חנינא - למרות שהשינוי לא קנה, ישלם כעין שגנב אם החפץ השתנה קצת, משום "תורא גנבי מינך, דיכרא גנבי מינך?").

ר' חנינא מביא ברייתא להוכיח דבריו: "גנב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור - משלם תשלומי דו"ה כעין שגנב". הגמרא מתרצת את הברייתא אליבא דר' אילעא, בכך שהברייתא היא כדעת ב"ש, שסוברים ששינוי אינו קונה כלל, ומשלם כעין שגנב משום "טלאים כדמעיקרא, דמים כשל עכשיו" (משפט שטעון בירור, ועיין לקמן).

יש לדון כאן בכמה שאלות:

א. ביחס למחלוקתם הראשונה: במה שונה טלה ונעשה איל משאר השינויים, שנאמר שלא יקנה? מה עוד נכלל במחלוקת הזאת? - בנושא זה יש להשוות את סוגייתנו גם למשנה לקמן (פ"ט מ"ב): "גזל בהמה והזקינה... משלם כשעת הגזילה" - מה ההבדל בין הזקין לנעשה איל? יש לעיין גם בבבלי ובירושלמי שם.

ב. ביחס למחלוקתם השניה: מה ההיגיון בחילוק שחילק ר' חנינא? לכאורה ר' אילעא צודק בטענתו: אם יש שינוי - הוא קיים, ואם לא - ההרי שאין שינוי!

ג. ביחס לשיטת ר' אילעא שם: מצד אחד, ר' אילעא מסתייג בחריפות מסברת "תורא גנבי מינך", ואומר: "רחמנא ניצלן מהאי דעתא"; אך מצד שני, במסקנת הגמרא מובא התירוץ לשיטתו: "טלאים כדמעיקרא, דמים כשל עכשיו". האם משמעות משפט זה אינה נובעת גם היא מחילוק בתוך קנין השינוי, שלמרות שלא קנה בכל זאת משלם כדמעיקרא? ואם כן - מדוע התנגד כל כך לר' חנינא?

ננסה לברר, בעזה"ת, שאלות אלו על-פי דיעות הראשונים והאחרונים בסוגיה. נתמקד גם בשיטת רש"י בסוגיה, שהיא שיטה ייחודית, ותמהו עליה ראשונים ואחרונים, וננסה ליישבה.

א. המחלוקת הראשונה

פשוט לכולי עלמא שר' חנינא לא חולק על הדין הכללי ששינוי קונה; דין זה מופיע פעמים רבות במשניות בפרק תשיעי. כל מחלוקתו היא לגבי טלה ונעשה איל ודומיו. השאלה היא: מה באה לבטא הדוגמא של טלה ונעשה איל?
 אם נסתכל בדוגמאות בפרק תשיעי, נראה שרובן עוסקות ביצירת משהו חדש: פרה וילדה, פרה ונתעברה, רחל ונטענה וכו'. לא מצאנו שהגזל רחל טעונה קצת והצמר גדל יקנה את הבהמה בשינוי. לכן אומר הי"ש (פ"ז סוף סק"ה) שמדובר כאן דווקא על שינוי ששינה את שם הבהמה. איל גדול קצת שהפך לאיל גדול מאוד - לא קנה; טלה ונעשה איל - קנה. שיטה זו קשה מאוד, כי הגמרא אומרת במפורש שאי אפשר לקנות טלה ונעשה איל בשינוי השם, כי "איל בן יומו קרוי איל". לכן פסקו הגר"א (סימן ש"ס סק"א) והחזו"א (סימן י"ז סק"א) שאין צורך בשינוי השם, אלא רק בשינוי בתפקידה של הבהמה וביחס אליה. כל זה קשור לסוגיית שינוי השם, ולא נאריך כאן; אך מה שכולם מסכימים הוא, שהמחלוקת היא דווקא בשינוי דמילא, כי בשינוי שהגזלן שינה - פשיטא לן כר' יהודה ששבחא דגזלן הווי (דף צב ע"ב).
 מכל מקום, על שתי השיטות קשה מהמשנה בדף צו: "**גזל בהמה והזקינה... משלם כשעת הגזילה**". לכאורה יש כאן קל-וחומר הפוך: טלה ונעשה איל הוא שינוי גדול במימדים ובכח, וגם כעת קוראים לבהמה בשם שונה - ובכל זאת יש מחלוקת אמוראים אם המציאות החדשה נחשבת כשינוי; ולעומת זאת, בהמה והזקינה הוא לכאורה שינוי פחות מזה, אבל כאן לכר"ע קנה!
 ועוד יותר קשה מהגמרא שם: "**אפילו גזל טלה ונעשה איל... נעשה שינוי בידו וקנאו**". מה שייך לשון "אפילו" כאן?

על קושיות אלו נאמרו מספר תירוצים:

תוס' ר"פ הפך את היוצרות, ואמר שטלה ונעשה איל הוא שינוי קטן, והזקינה הוא שינוי גדול, עי"ש. כן כתב בשו"ת **אחיעזר** (ח"ג, פ"ב א') בשם תוס' ר"ד, אך מסיבה אחרת, עי"ש.

ה"יפה עיניים כתב חילוק אחר: טבעו של טלה הוא להיות איל, אך הזקינה הוא "כחש דלא הדר" (כלשון הגמרא שם), ונחשב לשינוי לא קבוע ולא ידוע מראש. לכן הוא נחשב יותר לשינוי.

הראב"ד כתב תירוץ מיוחד, שנשתמש בו עוד בהמשך: קניין לחומרא ולא לקולא:

והא דאמרינן: "**אפילו גנב טלה ונעשה איל וכו'**", כלומר: לא תימא דווקא בבהמה והזקינה דפסידא דגזלן הוא, אלא אפילו טלה ונעשה איל, דרווחא דגזלן הוא, קנה בשינוי.¹

הגדיל לעשות ר' **חיים הלוי** (נזילה פ"ט ה"ב, ד"ה "והכה בב"ק"), שחילק בין "קנאו" לבין "משלם כשעת הגזילה", וקבע שגם ר' חנינא מודה שבטלה ונע"א משלם כשעת

1. נראה לשיטה זו שהיה ספק מסויים בקניין, כי ברור שבד"כ קונה לגמרי.

הגזילה, למרות שלדעתו לא היה כאן שינוי שקונה, משום שבכל זאת לא יכול לומר לו הרי שלך לפניך. כך הוא מסביר גם את "תורה גנבי מינך", ועיין בהמשך².

ההשוואה לירושלמי

בירושלמי על המשנה דהזקינה (פ"ט ה"ב) מופיעות מספר דעות:

רב הונה אמר: בשגזל עגל ונעשה שור, אבל גזל שור והזקין - אומר לו הרי שלך לפניך.

שמאל אמר: אפילו גזל עגל ונעשה שור אמר לו הרי שלך לפניך.

תני רב קרנא: אפילו גזל עגל ונעשה שור, משלם תשלומי דר"ה עגל.

ביאור הדיעות: רב הונה סובר שזיקנה לבד לא נחשבת לשינוי, אלא אם כן היה קטן וגדל ואח"כ הזקין. מדוע? אפשר לומר בסברא פשוטה, שזיקנה היא פחות שינוי; אך ה"פני משה" מפרש אחרת: קניין השינוי קונה רק לקולא (הפוך מהראב"ד!), משום שלא מוציאים ממון מספק. לכן אם כעין-שגזל הוא יותר מעכשיו, ישלם כדהשתא.

דעת שמאל לכאורה סותרת את המשנה. ה"פני משה" וה"גליון אפרים" מפרשים את דבריו, שיש לקוראם בלשון תמיהה: אם כדברך, גם הגזול עגל ונעשה שור יאמר לו הש"ל, שהרי אין חילוק בינו לבין הזקינה! אלא תמיד משלם כשעת הגזילה.

דעת רב קרנא מזכירה מאוד את הברייתא שהביא ר' חנינא בבבלי, ש"משלם דר"ה כעין שגנב". על פי זה מסיק ה"מלאכת שלמה", שהירושלמי פוסק כר' חנינא, שלא כבבלי³. אך יש לדקדק במילה "אפילו" בדברי רב קרנא. שהרי קודם היה פשוט לגמרא שטלה ונעשה איל יותר ברור שיקנה, והזקינה הוא חידוש; ואילו כאן מצדיקים את ה"אפילו" על טלה ונעשה אייל! נראה שרב קרנא רוצה לחדד בדיוק את הנקודה שהיתה קשה לר' אילעא בבבלי: אפילו עגל ונעשה שור, שכל כך ברור שיקנו, בכל זאת השינוי שבהם לא מועיל לקנות ממש, אלא רק לשלם כשעת הגזילה; אבל ד' וה' משלם כרגיל כי לא את שלו הוא טובח. כ"ש בהזקינה, שהוא שינוי קטן יותר, וודאי יועיל רק לעניין "משלם כשעת הגזילה". זו ראייה חזקה מאוד לשיטת ר' חיים הלוי.

שיטת רש"י בסוגיה

רש"י כתב על דברי ר' אילעא:

קנאו בשינוי להא מילתא, דאם טבח ומכר - שלו הוא טובח... ופטור מדו"ה; אבל קרן משלם כדהשתא, וכפל כעין שגנב או כשעת העמדה בדיון.

2. בפרק ב. עיין בפרק זה בשיטת רש"י, בפירוש "מראה הפנים" את מהלך הגמרא בפרק תשיעי, ובדומה אפשר לפרש גם את שיטת ר' חיים.
3. ועיין בפירוש ה"פני משה" על רב קרנא, שכנראה משנה את הגירסה כדי שהירושלמי לא יחלוק על הבבלי אך לשם כך יש לשנות הרבה מאוד.

דברים אלו קשים, ותמהו עליהם האחרונים: בשלמא כפל - ניתן להבין שתלוי בעניין "טלאים כדמעיקרא, דמים כשל עכשיו", כמו שנבאר בעז"ה בהמשך; אבל מדוע קרן משלם כדהשתא (=כשעת העמדה בדין) אם אמרנו שקנה את השור בקניין גזילה? מאי שנא מכל הגזילות המופיעות בפרק תשיעי, שמשלם כשעת הגזילה?

אמנם בירושלמי ובר' חיים הלוי ראינו חילוק בין דו"ה לבין "כשעת הגזילה", אך דווקא חילוק זה מקשה עוד יותר, משום שאם השינוי היה מספיק חזק כדי להקנות את הטלה לגנב ולפוטרו מדו"ה - איך יתכן שלא ביטל את אמירת "הרי שלך לפניך", ועדיין ישלם כדהשתא?

ועל כן פירש **המהר"ם** את רש"י, שאכן קנה לגמרי את הבהמה, וקרן דמשלם "כי השתא" פירושו כשעת הטביחה, כדין "תברה או שתייה", שאם מעיקרא שווה זוז ולבסוף ארבע - משלם ארבע. אולם דבריו קשים מאוד וקשה להולמם: גם מצד עצמם - הרי ב"תברה או שתייה" לא היה שינוי לפני השבירה, אלא עלייה במחיר, ורק השבירה עצמה היתה שינוי, וזו הסיבה שמשלם כשעת השבירה; אבל כאן, בשעה שנעשה איל, קנאו, ומדוע ישלם דמי איל? (הרי גם השובר משלם דמי הכלי לפני שנשבר!) דבריו קשים גם מצד לשון רש"י, שלא כתב שקנאו לגמרי, אלא רק "קנאו להא מילתא" וכו'. אפילו בפירושו לפרק תשיעי (צו ע"ב, ד"ה "נעשה"), בפירוש הכתוב "כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה; לאתווי מאי? - לאתווי דר' אילעא", שמתבקש לפרש שגם ר' אילעא מחדש בעניינו (טלה ונעשה איל) שמשלם כשעת הגזילה - בכל זאת כתב שם רש"י: "קנאו לכך שאם טבח ומכר, שלו הוא טובח שלו הוא מוכר"!

ואכן ה"פני יהושע" מפרש את רש"י כפשוטו, ונתן סברא לחילוקו של רש"י: הגזלן קנה לעניין דו"ה לחומרא, אבל לא קנה לעניין שישלם כשעת הגזילה, כדי שלא יהיה חוטא נשכר. אלא שלא מבואר ה"פני יהושע" מדוע דווקא כאן אומרים סברא זו. ועל הכל הוא מסיים: "וכל זה דוחק"⁴.

ונראה לענ"ד בביאור שיטה זו, שגם רש"י התקשה בסתירה בין דברי ר' חנינא לבין המשנה דהזקינה, והבין גם הוא כראב"ד, שקונה רק לחומרא ולא לקולא, "דרוחא דגזלן הוא". אך קשה, לכאורה, מפני שכל זה לא שייך בשיטת ר' אילעא, שהרי לדעתו ההשתנות של הטלה פוטרת מדו"ה, ואם כן קנה גם לקולא? כדי להבין זאת נראה את הגמרא בדף צו:

אמר ליה מר חסדא בריה דמר קשישא לרב אשי: הא אמרי משמי דר' יוחנן אפילו גנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור - נעשה שינוי בידו וקנאו, טו"מ שלו הוא טובח שלו הוא מוכר?

א"ל: לאו אמינא לך לא תחליף גברי? ההוא משמיה דר' אילעא איתמר.

יש לשאול: למה כעס כל כך רב אשי על מר חסדא? מה הנפקא-מינה מי אמר משפט זה? הסביר "מראה הפנים" (על הירושלמי הנ"ל) שמר חסדא ניסה להוכיח מר' יוחנן איך לבאר את המשנה, ורב אשי ענה לו: מימרא זו לא נאמרה כלל ביחס

4. עיין בקונטרס שעוריס, שפירש אחרת ברש"י, ובחידושי הרי"מ שפירש שלרש"י הגזלן קנה את גוף הגזילה אך לא את השבחה. אנו נלך בדרכו של הפניי

למשנה, אלא ביחס לריבוי מ"זה הכלל" דלעיל. מכאן, כנראה, הסיק רש"י, שלגבי עניין המשנה הנ"ל (דמשלמים כשעת הגזילה) - אין כלל דיון בין ר' אילעא ורב חסדא, ולכ"ע לא שייך במשנה דין טלה ונעשה איל; אם היה שייך דין זה למשנה - ודאי היה נכתב כחידוש גדול יותר, אלא שכל מחלוקת ר"א ור"ח עוסקת בנושא ד' וה', כנובעת מפשט דבריהם. ודאי שיש הבדל בין הקרן לדו"ה מסברא, כיוון שלגבי הקרן, אם נאמר שקנה ומשלם כשעת הגזילה, הגזלן ירוויח כסף, מפני שהוא משלם דמי טלה בלבד ומקבל לעצמו איל גדול; אך לגבי הדו"ה - אין מצב של "חוטא נשכר", אלא רק מניעת הפסד. בזה נחלקו ר"א ור"ח, אם גם בזה נאמר שלא קונה כי יש כאן קולא (ר"ח), או שקונה כי אין רווח (ר' אילעא).

מסתבר שגם ר' חנינא, למרות שפוסק שדו"ה משלם כעין שגנב - יודה שקרן משלם כדהשתא, שהרי לא קנאה ועדיין הוא חייב לתת את ערכה. עיין עוד לקמן.

ב. שיטת ר' חנינא במחלוקת השניה ("תורא גנבי מינך")

כפי שהזכרנו לעיל, ר' חנינא מחלק בין תשלום דו"ה, שבו הוא מחמיר, לבין התשלום כשעת הגזילה, שבו הוא מיקל. טעמו - "תורא גנבי מינך?" לכאורה צודק ר' אילעא בהסתייגותו החריפה מדברי ר' חנינא: אם שינוי קונה - שיקנה לכל דבר, ואם לא - מדוע שיקנה בכלל?⁵

הבאנו לעיל את ר' חיים הלוי, שממשיך גם כאן בשיטתו: השינוי לא חזק דיו על מנת לקנות, אך כבר אי-אפשר לומר הרי שלך לפניך. לפי שיטתו, ודאי שגם את הקרן ישלם כשעת הגזילה (אך עדיין צריך ברור לאלו שלא תירצו כמוהו את המשנה דלעיל).

הרב מרדכי שטרנברג, כפי שהבנתי אותו, פירש אחרת: אין כאן דין כללי של "הרי שלך לפניך", אלא דין מיוחד בקנס. כיוון שאת הקנס מחייבים ביד עצמם, וביה"ד לא יחייבו אותו לשלם חמישה פרים בגלל הפר שהם רואים מולם; כיוון שהם דנים על גניבת עגל וכאן יש פר - הקנס הוא על עצם מעשה הגניבה ולא על התוצאות שנגרמו ממנו? זאת למרות שהשומה של העגל תהיה לפי שוויו בשעת השומה, שהיא שעת ההעמדה בדין.

ג. שיטת ר' אילעא

תשובתו של ר' אילעא: "רחמנא ניצלן מהאי דעתא" קשה להבנה, מכיוון שבסופו של דבר גם הוא נזקק לתרץ את הברייתא, והגמרא בניסיונה לתרץ מסיקה ש"טלאים דמעיקרא, דמים כשל עכשיר". גם ר' אילעא מודה שבטלאים - יהיה הפירוש בזה מה שיהיה - משלם כעין שגנב, ואם כן מדוע כעס כל כך על ר' חנינא? אמנם מצאנו בראשונים שיטות שונות להסבר "טלאים כדמעיקרא" (ר"ת, ר"י ועוד), אך כולם מתבססים על כך שאין כח לבית-הדין לקנוס יותר מהמקור אם נשתנה. חזרנו, אם כן, לסברת "תורא גנבי מינך" בצורה זו או אחרת.

5. ולא שייך כאן החילוק שאמרנו בשיטת רש"י לעיל, שהרי דווקא כאן, בתשלום הקרן שבה הגזלן מרוויח, ר' חנינא מיקל.

נראה שהמפתח להבנת הגמרא נמצא בשיטתו של ר' אילעא כאן, ומצינו בזה שתי שיטות בראשונים:

שיטה א - קניין שינוי הוא הקובע. הדבר היחיד שיכול לשנות תשלום, הוא קניין שינוי, ואין משמעות לשינוי שלא קונה. לפי זה ההעמדה של הברייתא כב"ש לא עוזרת לר' אילעא, כי הרי לב"ש שינוי לא קונה ולא יכול לשנות שום דין. חייבים לומר, לפי זה, שלשיטת ר' אילעא הברייתא משובשת, אלא שאנחנו פוסקים כר' אילעא ביחס לטלה ונעשה איל, וגם לא משבשים את הברייתא. לכן אנו נאלצים להעמיד את הברייתא כב"ש ולהסביר שמשלם כעין שגנב משום "תורא גנבי מינך" (ר"י, ר"ת, רשב"א ועוד).

שיטה ב - הגדרת השינוי היא הקובעת. כל דבר שמוגדר כשינוי, שייכת בו גם סברת "תורא גנבי מינך"; אך דבר שאינו נחשב לשינוי - לא שייכת בו סברת "תורא גנבי מינך". לפי זה, כשר' אילעא אומר: "רחמנא ניצלן מהאי דעתא" - אין כוונתו לשלול את סברת "תורא גנבי מינך", אלא להפרידה מהגדרת הדבר כשינוי. לכן ההעמדה כב"ש עוזרת לר' אילעא, כי לדעת ב"ש טלה ונעשה איל אכן מוגדר כשינוי (אלא ששינוי לא קונה), ולכן משלם דו"ה (כי לא קנה) כעין שגנב (משום "תורא גנבי מינך", כי היה שינוי). (ר"ף, תוס' ר"פ, פנ"י ועוד).

לשיטה השניה צ"ל שר' חנינא חולק אפילו על זה, ולדעתו גם אם אין הגדרה של שינוי - כל זמן שנעשה דבר כל שהוא בגוף הגזילה, אפילו השמין או הכחיש, משלם כשעת גזילה דו"ה, כי בית-הדין לא יכול להורות באצבע ולומר "כזה גנבת". שיטה זו מסתדרת הרבה יותר טוב לפי דברי הרב מרדכי, כי לשיטת ר' חיים קשה, שהרי השמין והכחיש אינם מניעה לומר "הרי שלך לפניך"⁶.

שיטת רש"י בר' אילעא הנ"ל וב"טלאים כדמעיקרא

לפי רש"י, החילוק של ר' חנינא בין תשלום דו"ה לבין התשלום "כעין שגנב" מתבקש מאליו, מכיוון שאם ר"ח מודה שטלה ונעשה איל נחשב לשינוי - והראיה שלחומרא (בהמה והזקינה) כן קונה - ודאי השתנה משהו, אלא שאינו כדאי להרוויח את הגזלן לקנות. אך ביחס לקביעת הקנס כמו שהסברנו לעיל, יחייבו בית הדין רק כעין שגנב משום "תורא גנבי מינך", כי הרי היה כאן שינוי וכנ"ל.

כמו כן לשיטת רש"י אי-אפשר לפרש את טענת ר' אילעא כפירוש השני שהוצג קודם, ש"אם השינוי נחשב שינוי - שיחשב כך לכל דבר; ואם איננו שינוי - שלא ישפיע כלל"; מפני שגם ר' אילעא מודה שהשינוי הנ"ל קונה לחומרא ולא לקולא, כדלעיל. לכן נשאר לפרש את ר' אילעא כפירוש הראשון, דהיינו: אמנם ר' אילעא מודה שהיה כאן שינוי מסויים, אך אבן-הבחון שלו היא הקניין: כאשר הוא קונה (=לחומרא) - משלם כעין שגנב, וכאשר אינו קונה - משלם כדהשתא; ואין משמעות לטענת "תורא גנבי מינך" בפני עצמה.

לפי מהלך זה, היה רש"י צריך להמשיך כשאר הראשונים שבחרו בפירוש הראשון, ולומר שלר' אילעא הברייתא משובשת, ורק אנחנו, שלא רוצים לשבש את הברייתא ומוכנים לטענת "תורא גנבי מינך", מעוניינים ליישב אותה. אבל רש"י

6. ואכן בתוס' מופיע במפורש שלד"ח אפשר גם לומר "שמיינה גנבי מינך?"

הסתייג מכך בפירוש, וכתב בד"ה "מ"מ קשיא - לר' אילעא". רש"י לא קיבל את הפתרון שהציעו שאר הראשונים.

מעתה נותרה לרש"י בעיה: כיצד לפרש את "טלאים כדמעיקרא" בצורה שלא תתנגש בטענת "תורא גנבי מינך"? - בעיה שלא עמדה בפני שאר הראשונים. כתוצאה מכך הגיע רש"י לפירוש יחודי, שתמהו עליו רבים: "כלומר בא לשלם טלאים כדמעיקרא - סגי, דטלה גנב וטלה משלם". לפי רש"י יש השלכה לסוג החפץ שאיתו משלמים! ולכאורה הדבר קשה: כיצד יתכן שאופן התשלום יכתוב את גובהו? (וכבר תמהו על כך תוס' ר"פ, ר' ישעיה ועוד רבים).

רבינו פרץ, לפני שהקשה על רש"י, הסביר את שיטתו, ואנו נלך בדרכו, ונראה איך שיטה זו פותרת את הבעיות מולם ניצב רש"י. כותב הר"פ:

וסברא הוא, דכיוון דצאן ובקר נזכרים בפסוק, יש לנו לילך בתר שעת הגניבה, כדדרשינן לקמן (סו ע"ג): "גנב שור שמע מינה לא ישלם תחתיו חמישה נגידים (=רזים מאוד), שנאמר תחתיו כי תחתיו". פירוש: שווים לגופו של שור שגנב, הנזכר בפסוק... אבל בא לשלם דמים - משלם כשל עכשיו, לפי שכל עיקרון תלויים בשומת בית-דין, ותרי טעמי נינהו, גם אינם נזכרים בפסוק. ואם כן סברא הוא דמוקמינן בהו דרשא דאתייה לקרן כעין שגנב, דמשמע דווקא הקרן ולא דר"ה כעין שגנב, אלא כשעת העמדה בדין.

עולה מדבריו של הר"פ, שיש כאן דין מיוחד, הנובע מלשון הכתוב: "חמשה בקר ישלם", ולא כלשון הפסוק בכפל: "שניים ישלם". הפסוק, בשלב ראשון, אינו נותן בידי בית-הדין אלא את הקביעה האם יש קנס, ולא את הקביעה כמה הוא הקנס. כאשר אדם משלם חמישה טלאים, הוא נפטר מדין תורה בלי התערבות בית דין בעניין, כיוון שבזה שילם את הקנס שמתאים לשעת הגניבה. אבל כשאדם מחליט לשלם דמים, הוא פונה לבית הדין שישומו את הקנס; וכדברי ר' אילעא מקודם, אם לא חל קניין שינוי בבהמה הנ"ל, בית הדין מתייחסים אליה כאילו זו בדיוק הבהמה שגנב, ואין מקום לסברת "תורא גנבי מינך". במקרה כזה בית הדין יחייבוהו לשלם חמישה שוורים, כיוון שזו שומת הגניבה כמו שהם רואים אותה עכשיו. בהסבר זה לא חרגנו מההסתייגות הנמרצת של ר' אילעא, והאפשרות היחידה לשלם כעין שגנב היא כאשר לא מתייחסים כלל לשומה, ולא כאשר משנים את השומה בגלל המודעות לכך שחל שינוי.